

Internationaliseringspolicy
för Göteborgs universitet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Internationaliseringspolicy

**Utgiven av International Office,
Externa relationer,
Göteborgs universitet**

Box 100, 405 30 Göteborg

Layout: Anders Eurén

ISBN 91 7360 340-6

Maj 2005

Fler exemplar kan beställas på

fax: 031-773 4473 eller

e-post: internationaloffice@gu.se

Innehåll

Förord	5
Internationaliseringens drivkrafter	6
Globaliseringens utmaningar	8
En värdegrund	10
Universitetets roll i det mångkulturella samhället	10
Det regionala europeiska perspektivet	11
Vägen mot ökad internationalisering	13

Förord

Internationellt utbyte är viktigt för att ge studenter och lärare tillgång till internationella akademiska miljöer, liksom för att vara konkurrenskraftig på en allt mer globaliserad utbildningsmarknad.

Föreliggande dokument är en revidering av den internationaliseringspolicy, som styrelsen antog i december 2001. Policyn, som har förankrats i referensgruppen för internationella policy- och strategifrågor, utgör den ideologiska plattformen för internationaliseringsarbetet vid Göteborgs universitet.

Det är min förhoppning att de utgångspunkter för internationalisering av forskning och utbildning, som dokumentet slår fast, ska stimulera till fortsatt diskussion och nya initiativ vid institutioner och fakulteter.

Gunnar Svedberg

REKTOR

Internationaliseringens drivkrafter

Internationalisering av den högre utbildningen är både ett utbildningspolitiskt mål och en samhällelig förändringsprocess. Begreppet ”internationalisering” har vanligen förknippats med något positivt: det internationella perspektivet i utbildning och forskning, kontakter med andra universitet i världen, den ökande rörligheten bland studenter, lärare, forskare och administratörer, bättre språkkunskaper, ökad beredskap för kulturmöten samt internationella krav på kvalitet. Internationaliseringen har emellertid fått en ny dimension genom globaliseringen av nationella och lokala samhällen, en process som rymmer både möjligheter och hot. Vad vi kan kalla ”fnvädersinternationalism”, dvs framhållandet av de ljusa inslagen, ersätts alltmer av synen på internationalisering som ett av globaliseringen framtvingat imperativ; en förutsättning för att universitetet skall kunna fullfölja sina grundläggande uppgifter: utbildning och forskning, samt en kritisk och granskande samhällsroll. Till detta kommer ett ansvar för demokrati och intellektuell frihet bortom nationalstatens gränser.

Riktlinjerna för internationaliseringen av den högre utbildningen i Sverige går tillbaka till den statliga utredning, som 1974 presenterade sitt slutbetänkande ”Utbildningens internationalisering”. Denna tog sin utgångspunkt i vad som kallades ”internationaliseringsprocessen”, varmed avsågs utvecklingen mot ökat beroende och samspel mellan länder och folk. Processen sågs inte bara som eftersträvansvärd, utan också som problematisk. Man föregrep därmed vad som senare kom att kallas globalisering, och som skapat nya förutsättningar för internationaliseringsarbetet. Detta ställs idag inför många olika sorters krav, både inom universitetet och från samhället i stort.

Sedan dess har många utredningar och propositioner framhållit betydelsen av den högre utbildningens betydelse, senast ”Gemensamt ansvar. Sveriges politik för global utveckling” (2002/03:122), som bl a understryker vikten av hållbar utveckling och utbildningens roll för att

uppnå detta. I många andra sammanhang betonas att högre utbildning och forskning skall kännetecknas av internationellt konkurrenskraftig kvalitet. I departementspromemorian ”Tänka om världen” (Ds 2004:46) diskuteras inte bara behovet av ny globalt inriktad, tvärvetenskaplig forskning utan också ett fastare samarbete mellan forskarvärlden, å ena sidan, och politiska beslutsfattare och administratörer, å den andra.

Ett internationaliserat universitet ökar också förutsättningarna att bidra till debatt och utveckling i det lokala samhället. Detta slås fast i måldokumentet ”Göteborgs universitet 2010”, som också understryker universitetets roll i arbetet för det hållbara samhället såväl internt som externt.

Internationellt samarbete avsåg tidigare i första hand andra industriländer, företrädesvis i Europa och Nordamerika, som vad gäller studentutbyte fortfarande svarar för mer än 90% av den totala volymen. Samarbetet omfattar dock numera alla regioner i världen, dvs också Afrika, Asien, Latinamerika och Mellanöstern. Denna utvidgning har under senare år blivit ett centralt mål för nationella internationaliseringssträvanden, liksom för olika satsningar inom EU. Motiven för detta är flera:

- > För det första ingår internationalisering i hela sin vidd i kunskapsbildningen av kvalitetsskäl.
- > För det andra handlar det om internationell solidaritet och ansvarstagande.
- > För det tredje har Sverige ett egenintresse i att vara närvarande också i de nya dynamiska regioner mot vilka den världsekonomiska tyngdpunkten förskjuts.

Dessa motiv har manifesterats bl a i regeringens Asienstrategi, i ”En ny svensk Afrikapolitik” samt i Utrikesdepartementets skrift ”Tradition

och förnyelse: en studie av Nordafrika och Mellanöstern”, vilka framhåller utbildning och forskning som viktiga dimensioner i Sveriges relationer med utomeuropeiska regioner. Senast är det Indien som uppmärksammas som kommande regional stormakt och ekonomisk marknad.

Högskoleverkets utredning ”Utbildning och forskning för strategisk internationalisering” (1998), påpekade särskilt behovet av samarbete med regioner utanför OECD-området. Den resulterade bl a i det Sidafinansierade utbytesprogrammet Linnaeus-Palme, vilket syftar till att stärka svenska lärosätens samarbete med universitet i utvecklingsländer och därmed öka de globala kontakterna inom högskolevärlden.

EU-programmet Erasmus Mundus har ett liknande syfte även om det övergripande målet, som i alla EU-program, är att stärka den europeiska konkurrenskraften. Detsamma gäller för den forskningsfinansiering, som sker genom EU:s ramprogram för forskning.

Globaliseringens utmaningar

Internationalisering av högre utbildning och forskning måste idag också ses som en reaktion på globaliseringens utmaningar. Globalisering innebär att avståndet i tid och rum mellan olika delar av världen minskar, bl a på grund av informationsteknologins utveckling; man upplever att ”världen krymper”. Världsekonomin blir alltmer integrerad, medan nationella ekonomiers autonomi reduceras. Många multinationella bolag har en omslutning som är större än flertalet nationalstaters ekonomier. För mänskligheten gemensamma ekologiska betingelser skapar ett planetariskt existentiellt problem. Alltfler sjukdomar antar pandemisk karaktär. Kulturella fenomen, som tidigare var lokalt betingade, återfinnes nu överallt på jorden.

Det finns inget naturbestämt i en fortsatt obruten globaliseringsprocess, som tvärtom rymmer motstridiga tendenser i form av etnisk mobilisering, lokala subkulturer, neonationalism, religiös fundamentalism, civilisationsmotsättningar, regional protektionism och en väx-

ande antiglobaliseringsrörelse. Dessa motkrafter är integrerade delar av globaliseringsprocessen men utgör samtidigt ett hot mot internationalismens ideal av öppenhet och solidaritet.

Mot bakgrund av tsunami-katastrofen i Asien finns det även anledning att ytterligare understryka den globala interdependensen och vikten av tvärvetenskaplig kunskap och internationellt forskningssamarbete för en hållbar global utveckling.

Det är viktigt för universitetet att utveckla ett genomtänkt förhållningssätt till globaliseringen. Regionalisering är ett sådant förhållningssätt. Regionalisering innebär dels sådana förändringar av världsordningen som leder till ökat manöverutrymme på en övernationell regional nivå, dels framväxten av en regional identitet och samhörighet. Makroregionen utgör en sådan framväxande samhällsnivå mellan nationen och den globala nivån. Det främsta exemplet på en makroregion är EU, som genom sin fortgående utvidgning blir alltmer liktydigt med Europa.

Med mikroregion förstås i sin tur en subnationell region, som söker sin plats i det nya politiska landskap, som tar form som en konsekvens av regionaliseringsprocessen. I detta perspektiv kan man se ambitionen hos Västra Götalandsregionen att agera inom EU utifrån sin egenart och sina intressen; en strategi där universitetet och de regionala högskolorna har sin givna roll.

Ett universitet är dock en universell institution; ett regionalt perspektiv är därför otillräckligt. Regionalisering/europeisering är i sin tur en ambivalent företeelse, som både kan vara ett steg mot internationalism och mot regional slutenhet - en "europeisk fästning". Internationalismen - dvs den ideologi, som hävdar ett långsiktigt övernationellt intresse, i motsats till kortsiktiga nationella eller regionala intressen - bör därför förbli överideologi. En sådan rymmer emellertid i sig komplicerade politiska, etiska och moraliska dimensioner.

En värdegrund

Då globaliseringen är en kontroversiell process, är det desto viktigare att skapa konsensus kring en internationaliseringspolicy för universitetet – inte minst när det gäller försvarandet av den intellektuella friheten. Universitetets hållning bör präglas av beredskap att upprätthålla ett internationellt kontaktnät i en anda av solidaritet med intellektuella, forskare och akademiker i olika typer av samhällen och olika kulturer. Dessa principer uttrycks i de europeiska universitetens Magna Charta:

”För att tillgodose omvärldens behov måste universitetens forskning och undervisning vara moraliskt och intellektuellt oberoende av alla politiska, ideologiska och ekonomiska maktgrupperingar. Universiteten är den europeiska humanistiska traditionens förvaltare, men deras ständiga strävan är att uppnå universell kunskap. För att kunna fylla sin uppgift måste de bortse från alla geografiska och politiska gränser och därigenom bekräfta den tvingande nödvändigheten av att skilda kulturer får lära känna och påverka varandra.”

Universiteten har tidigare av tradition värnat om den nationella kulturen, men idag måste varje tendens till chauvinism, främlingsfientlighet och andra former av antiintellektualism avvisas som oförenliga med universitetet som idé, liksom med internationalismens princip.

Internationellt samarbete väcker ofta frågor om demokrati, mänskliga rättigheter och akademisk frihet, vilka från fall till fall bör hanteras på ett enhetligt sätt. I sådana frågor är det således viktigt att universitetet uppträder som en samlad institution med ett ansikte utåt.

Universitetets roll i det mångkulturella samhället

Globalisering innebär även att nationella och lokala samhällen blir mer multikulturella och multietniska. Detta motiverar en vidgning

av begreppet internationalisering, så att det inkluderar också förhållningssättet till globaliseringen av det egna samhället, t ex dess alltmer mångkulturella karaktär.

Universitetet har här, i samverkan med andra myndigheter, en viktig roll att spela, vilket har aktualiserats i utredningen ”Mångfald i högskolan” (SOU 2000:47) samt i regeringens proposition ”Den öppna högskolan” (2001/02:15). Det gäller såväl att dra nytta av den kulturella rikedom och mångfacetterade erfarenhet som mångkulturalism innebär, som att motverka de antidemokratiska strömningar, vilka ofta är knutna till motståndet mot multikulturalism. I detta sammanhang är det också viktigt att poängtera universitetets roll som multikulturell arbetsplats, där rekrytering av lärare, forskare och administrativ personal med utländsk bakgrund ses som en tillgång för arbetsplatsen.

Detta är en viktig del av vad som kallas internationalisering på hemmaplan.

Universitetet bör således engagera sig i de nya svenskarnas etablering i samhället, liksom i samhällets anpassning till en multikulturell realitet. Därutöver har universitetet ett särskilt ansvar mot de universitetsutbildade, som sökt sig till Sverige för att undgå politisk förföljelse och andra inskränkningar i den intellektuella friheten, på samma sätt som det, enligt den ovan beskrivna värdegrunden, finns en skyldighet att agera, när universitet i andra länder drabbas av repression eller etnokratiskt maktmonopol.

Det regionala europeiska perspektivet

Den europeiska dimensionen är central i internationaliseringsarbetet. Göteborgs universitet erhöll 1998 status som ”Jean Monnet European Centre of Excellence”. Vid universitetet finns dessutom två Jean Monnet-professurer, en i statsvetenskap och en i juridik, liksom ett Centrum för Europaforskning (CERGU), med syfte att stimulera mångvetenskaplig forskning och utbildning.

I samband med införandet av ett trenivåsystem med kandidat-, master- och doktorsnivå, inom ramen för utbildning enligt den så kallade Bolognamodellen kommer universitetet att under en period ägna extra mycket uppmärksamhet åt att stärka och utveckla samarbetet med ett antal universitet på skilda håll i Europa. Samtidigt kommer språkfrågor att ges ökad uppmärksamhet. De europeiska nationalspråken spelar en stor roll inom det europeiska utbildningssystemet, och det kan bli aktuellt att ge både undervisning i europeiska språk, utöver engelskan, för utresande studenter och lärare och att ge kurser på t ex franska, tyska, ryska eller spanska. Språkgransknings- och översättningshjälp, inklusive till och från engelska, är också en viktig förutsättning för att säkerställa kvaliteten i det ökade internationella utbytet.

För att kunna möta globaliseringens utmaningar krävs också ett djupare samarbete mellan universitet inom närregionen. Man kan därvid skilja mellan en nationell och en regional strategi för universitetens utveckling. Den nationella strategin innebär att statsmakten allokerar uppgifter och resurser till landets universitet och därmed skapar konkurrens mellan dem. Den regionala strategin bygger istället på en regional gruppering av universitet och högskolor, vars samverkan sker i regionens intresse. Det västsvenska universitetssamarbetet (VUS) utgör exempel på ett sådant samarbete.

Högskolorna inom en region kan därvid ses som ett ”intellektuellt system” – ett kunskapsbildningssystem – med utspridd lokalisering. En sådan strategi kan med fördel utvidgas till den sekundära, transnationella, närregionen eftersom högskolorna i olika nordiska länder inte konkurrerar om samma nationella resurser och kan falla tillbaka på en utvidgad regional identitet.

En regional internationaliseringsstrategi innebär att närma sig omvärlden utifrån en gemensam plattform, där investeringar och samarbetsfördelar ”poolas”, dvs samordnas inom regionen. Här innefattas även samarbete med myndigheter och näringsliv – ett samarbete, där det specifika i universitetets roll måste klargöras, eftersom dess grunduppgift i första hand är analytisk och reflektiv.

Vägen mot ökad internationalisering

Internationaliseringsarbetet skall i enlighet med subsidiaritetsprincipen utföras på den nivå inom universitetsorganisationen, där detta sker effektivt och skapar största möjliga engagemang. De geografiska och/eller andra prioriteringar som görs bör relateras till en övergripande internationaliseringspolicy, så att arbetet på olika nivåer inom universitetsorganisationen präglas av långsiktighet och stabilitet.

Det är viktigt att Göteborgs universitet internationellt framstår som en institution med en distinkt profil. Samtidigt som den breda framhålles som det samlade universitetet representerar – och som utgör en särskild styrka – är det angeläget att de olika delarna, d v s fakulteternas särskilda komparativa fördelar synliggörs.

Enligt universitetets verksamhetsplan 2004-06 är internationellt utbyte viktigt för att ge både lärare och studenter tillgång till internationella utbildnings- och forskningsmiljöer, liksom för att vara konkurrenskraftig på en allt mer globaliserad utbildningsmarknad. Målsättningen är att universitetet och staden Göteborg skall vara attraktiva för studenter från hela världen.

En sådan målsättning kräver fortsatt planmässigt arbete på samtliga nivåer. Den kräver kompetens, intresse och engagemang; den kräver resurser och en klar ansvarsfördelning. Den förutsätter också att kontinuerliga kontakter med olika internationella miljöer upprätthålls, liksom uppföljning av nationella initiativ på området för att garantera tillflöde av sådana externa medel, som allokeras för den högre utbildningens internationalisering.

I internationaliseringsarbetet är det viktigt att tillgodose både ”forska om -” och ”forska med -” dimensionerna. Med detta avses, å ena sidan, utforskningen av olika miljöer på jorden utifrån naturvetenskapliga och humanvetenskapliga perspektiv, och å andra sidan, det internationella samarbetet som en nödvändig komponent i den vetenskapliga utvecklingen.

Internationell kompetens finns spridd inom hela universitetsorganisationen och kan utnyttjas mera effektivt genom utökat tvärvetenskapligt samarbete över fakultetsgränserna. Ett sådant initiativ utgör School of Global Studies at Göteborg University, som skall verka för utveckling och utbyte inom globala studier. Detta centrum kommer att operera inom europeiska och globala nätverk. Det skall utgöra en resurs för hela universitetet. Där skall finnas stor öppenhet också när det gäller myndighetskontakter och policyrelevans.

Internationalisering är på många sätt en viktig komponent i universitetets kvalitetssäkringsarbete, dels genom att forskning och utbildning både utsätts för internationell konkurrens och ges samarbetsmöjligheter, dels därför att bättre kunskap om världen är en nödvändig ingrediens i all kunskapsbildning. Vetenskapens universalism måste ytterst vila på infogandet av skilda kulturella erfarenheter i högre utbildning och forskning.

